

ANMED

ANADOLU AKDENİZİ
Arkeoloji Haberleri

2011-9

*News of Archaeology from
ANATOLIA'S MEDITERRANEAN AREAS*

Beydağları Yüzey Araştırmaları 2010: Mnara

Surveys in the Beydağları in 2010: Mnara

İsa KIZGUT – Emrah AKALIN

Beydağları Yüzey Araştırmaları bünyesinde “Mnara” etabı üçüncü sezon çalışmaları, 11-19 Haziran 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir*. Yerleşimin dağın zirvesinde bulunması, ulaşım şartlarının zorluğu ve uzaklığı nedeniyle iş ve zaman kaybını önlemek amacıyla Kavak Dağı zirvesinde konaklama yoluna gidilmiştir. Araştırma boyunca sekiz kişinin yaşamsal gereklilerini taşımak herhangi bir antik ya da patika yol bulunmadığından oldukça güç ve risklidir. Bu nedenle kiralanan helikopterle havadan ikmal yoluna gidilmiştir (Res. 1).

Araştırmamızda bu sezon, daha önce başlanan haritalama çalışmalarına devam edilmiş ve bu sezon tamamlanmıştır. Topografya ve şehirciliğin niceliğini araştırmaya yönelik çalışmalara devam edilmiştir. İçerisinde bulunduğu tepelerden bağımsızlaşarak sivri ve hiçbir yönden geçit vermeyen Kavak Dağı’na sadece kuzeydoğu yönden ulaşılabilir. Yerleşimin kurulduğu dönemde de sadece bu noktada geçit veren bu kesime sur yapılmıştır ve aşırı tahrip olduğundan yaklaşık 100 m.’si ölçülebilmektedir.

* Mnara etabı 2008-2010 yılları arasında devam etmiş ve üç sezonda tamamlanmıştır. 14 yıldır devam eden araştırma kapsamında en zorlayıcı topografyada bulunan ancak buna karşın şehirciliğin başarılı uygulandığı, Roma Dönemi öncesi özellikleri barındıran ve bir kazı çalışmasını hak edecek denli önemli olan bir yerleşimi arkeoloji dünyasına tanıtan ekibimizin yaşadığı sıkıntı ve yorgunluklar unutuldu bile. Araştırmamızın başarıyla ve sorunsuz gerçekleşmesinde izin, katkı ve parasal destekleri için Genel Müdürlüğümüz ile DÖSİM Merkez Müdürlüğü ve çalışanlarına, bir asker gibi çalışan Bakanlık Temsilcimiz G. Yanbeyi’ne, ilk yıllardan bu yana araştırmalarımızdan desteklerini esirgemeyen, sıkıntılarımızda ve yaşadığımız zorluklarda yanımızda olan Suna – İnan Kırış Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (AKMED) ile Müdürü K. Dörtlük ve çalışma arkadaşlarına, öğrencilerimiz, İ. Yalçın, H. M. Erdoğan, E. Yeşilyurt, H. İnaç, F. Karakuza’ya, her türlü ihtiyaç ve eksiklerimizde yanımızda olan Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü ve tüm çalışanlarına, harita çalışmalarımızda yardımcı olan Evran Haritacılık ve Y. Evran’a teşekkür ediyoruz.

The third season of work at Mnara was conducted within the frame of Surveys in the Beydağları Project between 11th and 19th June 2010. Mnara is located on a high slope of Kavak Dağı in the Beydağları. The site is considerably isolated, with extremely difficult access, so to save time and man-hours, a decision was made to set up a permanent camp-site on location. Due to the absence of ancient roads or paths it was thought too risky and problematic to logistically transport provisions for eight people over the planned eight days of the survey. In light of this problem, a rented helicopter provided aerial logistical support (Fig. 1).*

During this season, the mapping work, initiated in the previous season, continued and was completed. Work, regarding topography and urbanism, continued. The only way Kavak Dağı, which rises as to a sharp point, can be accessed is via the northeast. In ancient times, when the settlement was established, only this section, which provided accessibility, was fortified with a wall. Only ca. 100 m. of this wall remains and could be measured due to damage.

* *The Mnara stage was completed in three seasons from 2008 to 2010. In the course of 14 years since the Surveys in Beydağları started the most difficult terrain has been at Mnara; however, urbanism was successfully implemented at this settlement which deserves systematic excavations and which has a phase earlier than Roman period; exhaustion of our team who has presented this settlement to the academia has already gone away. We would like to express our gratitude to the Ministry of Culture and Tourism, General Directorate of Cultural Heritage and Museums and DÖSİM for the permission and support, the state representative G. Yanbeyi for his hard work, Suna & İnan Kırış Research Institute on Mediterranean Civilizations in the person of its director Mr. K. Dörtlük and his colleagues for their continuous support since the very beginning, our hardworking students İ. Yalçın, H. M. Erdoğan, E. Yeşilyurt, H. İnaç, and F. Karakuza, Akdeniz University Rectorate for their continuous support, and Evran Haritacılık and Y. Evran for their support in mapping work.*

Res. 1 Helikopter ile ikmal
Fig. 1 Provisions supplied with helicopter

Res. 2 Eğimli arazi
Fig. 2 Sloping terrain

Yaşama olanak tanıyan dağın zirvesi üç farklı yöne uzanan yamacı ayrılmıştır. U formulu bu bölünmede en yoğun yapılaşma GB-KD doğrultulu yamaçtır. Bazı bölümlerde 45° eğimli olan bu yamaçlarda teraslamalarla alan yaratılmıştır (Res. 2). Dağın genel yapısı masif kaya olduğundan bu teraslama yöntemi ile anakayadan hem taş ocağı olarak yararlanılmış, hem de yapıların arka duvarlarını bu kayalara yaslandırarak sağlamlaştırılması yoluna gidilmiştir (Res. 3). Bu denli eğimli bir arazide yapılaşma teraslarının yanında sokak terasları da oluşturulmuş ve şehircilik anlamında oldukça güç olmasına rağmen başarılı bir uygulama gerçekleştirilmiştir.

GB-KD olarak belirlediğimiz bu yamaç; yerleşimdeki tüm resmi yapıları üzerinde barındırmaktadır. Güney ve batı bakışlı yamacın tüm yapıları aynı yöne cephelendirilmiştir. Teraslara yerleştirilen yapılar içerisinde alt kotlardan birinde, yaklaşık tiyatro hizasına denk gelen yerde, önemli bir yapı tespit edilmiştir. Planı, oldukça geniş ve yivli sütun tamburları, bir geisona ait dış sıralı mimari parçaları, aslan, keçi ve geyik gibi çeşitli hayvanlara ait heykel ve kabartma parçaları yapının tapınak olabileceğini gösteren önemli bulgulardır (Res. 4-5).

Üç yamacın ortasında oluşan vadide günümüzde su bulunmamaktadır. Fakat antik dönem içerisinde su aktığı hem dere yatağından hem de bu derenin aşılabilmesi için oluşturulan bazı geçitlerden anlaşılmaktadır.

Bu yamacın batıya dönerek uzanan diğer kanadında yapılar seyrekleşir fakat mezar sayısı artar. Mezar dışındaki yapılar diğer yamaçtakilere nazaran yalın planlı ve duvar işçiliği olarak daha basit ve yüzeyseldir. Tüm yapılar genel karakteristiğe uyarak oluşturulan teraslara oturtulmuş ve arka duvarları anakayaya yaslandırılmıştır. Tahribatın yoğunluğu ve üst kottan gelen dolgu nedeniyle

Mnara sits just below the mountain's sharp peak, on a slope extending in three directions around it. This layout forms a U-shape and with the densest construction in the slope's southwest-northeast direction. In some areas, flat land was created by terracing the 45-degree slope (Fig. 2). As the mountain is of massive rocks, this method of terracing would allow quarrying of the mountain itself. It also allowed additional reinforcement (Fig. 3). In addition to these terraces for building, other terraces were also built for streets, allowing urbanism to be very successfully implemented on such difficult sloping terrain.

The slope in the southwest-northeast direction contains all public buildings. On this slope facing south and west, all buildings face the same direction. On one of the lower terraces, almost at the same level as the theater, an important building was identified. Its layout, with quite wide fluted column drums and, architectural pieces with dentils belonging to a geison, plus fragments belonging a statue and a relief with figures of a lion, goat and deer, all combine to suggest this building could be a temple (Figs. 4-5).

The valley below, surrounded with the three slopes, does not have a water source today. However, both the stream bed and passages built for crossing over show a stream flowed here in Antiquity.

The other wing of this slope, turning west, has a lower density in construction whereas the number of graves increases. Buildings, other than tombs, have simple plans and simpler masonry and are superficial, compared to those on the other slope. As a general rule, all buildings rest their backs against the hillside and were built on terraces. Due to the high level of damage and filling fallen from upper levels, very little of their walls have survived,

Res. 3 Anakayaya dayandırılmış yapılar
Fig. 3 Buildings resting against the bedrock

yapıların duvarları çok az korunabilmiş ve bu dolgunun altında kalmıştır. Birçoğunun girişleri kazı yapmadan tespit edilebilecek durumda değildir.

Mezarlar sayıca diğer yamaçtan daha fazladır. Mezar türü olarak burada örme (anıtsal) mezarlar da bulunmaktadır. Toplamda 8 (sekiz) adet olan örme mezarlar temellerine dek tahrip edilmişlerdir. Yapılan araştırmalarla plan olarak bütünlenmiş olan mezarların üstünün ve önünün açık olduğu anlaşılmış ve içerisinde lahit bulunduğu tespit edilmiştir. Lahitler parçalanarak aşağı kotlara atılmıştır. Birçoğunun parçaları ve kapakları dolgu nedeniyle tespit edilememiştir. Bağımsız lahitler, diğer yamaçta olduğu gibi bir temenos ile avlu içerisine alınmıştır. Bu mezar türlerinin dışında sadece bu yamaçta bulunan bir osthothek, mezar çeşitliliğini görülebilen tek örnekle de olsa zenginleştirir. Fakat orijinal yerinde tespit edilememiştir. Osthothek daha üst kotlardaki örme mezarlardan aşağı yuvarlanmış olmalıdır.

U formu tamamlayan ve en çok yapıyı bulduran yamacın karşısında yer alan üçüncü yamacın arka yüzünde iki lahit ve GD yönün en ucunda ise bir tapınak mezar bulunmaktadır. Bunlar dışında hiç yapı kalıntısı olmaması bu yamacın tarıma ayrıldığını düşündürmektedir. Ancak yerleşimdeki nüfusun beslenme ihtiyacını karşılayacak üretim için yeterli değildir ve bu nedenle yerleşim dışında da tarım alanı beklenmelidir.

Yapı çalışmalarının dışında tespit edilen mezarlar daha önce başlanan sistematik çalışmaya eklenmiştir. Belirlenmiş olan kaya mezarı, lahit, kaya lahti (khamosorion), hibrid mezar gibi türlere örme (oda) mezar ve tek örnek olarak osthothek eklenmiştir. Bu şekilde Mnara yerleşiminin mezar tipolojisi tanımlanmış ve belirlenmiştir. Tür olarak zenginlik gösteren mezarlar sayısal olarak kent için yeterli değildir. Bu sonuç, ya yüzey

with most buried beneath the filling. Their entrances can be found only through excavations.

Tombs are higher in number when compared with the other slopes. The type of tombs found here includes built (masonry) tombs. All these built tombs, eight in total, were damaged down to their foundations. Explorations showed these tombs had been opened on top and front and had contained a sarcophagus inside. The sarcophagi were broken and pushed down to lower levels. Fragments and lids of many could not be identified due to heavy filling covering the remains. Individual sarcophagi were enclosed within a temenos wall, as on the other slope. A single osthothek, seen only on this slope, enriches the tomb variety. However, it was not in situ and likely fell from masonry tombs on the upper levels.

The third slope that completes the U-shape, faces the first slope with the most construction and contains two sarcophagi on its back side and a temple-tomb at the southeast end. Due to absence of any other construction here, this slope might have been used for cultivation. However, this one slope could not have supplied the entire population living in the settlement, so cultivated land would be expected outside the settlement as well.

In addition to work on the architecture, new tombs were identified and integrated into the systematic survey. Already identified types of burials included the rock tombs, sarcophagus, chamosorion and hybrid type tombs which were extended with built (chamber) tombs, and the single example of an osthothek. Thus, burial typology has been identified and defined. The richness in the variety of tombs is not reflected in their number. This may be due to the fact that inhumation type burials could not be identified in the course of the survey, or other tombs could not be discerned as they lie concealed under filling.

Individual descriptions of the buildings were completed and their functions and attempts at identification were made. It was very difficult to define the buildings and draw their plans due to the thick filling concealing them and the level of destruction they have suffered. The destruction came not only from trees and earthquakes but also from the hands of men. As the site is difficult to access and off the beaten path, it has attracted treasure hunters who have dug numerous pits.

Five pieces of local limestone with reliefs (max. size is 25 cm.) had been uncovered in the illicit digs of the structure, previously identified as a temple. They were recorded and turned over to the Antalya Museum as scientific evidence for Mnara.

araştırmasıyla tespit edilemeyen doğrudan toprağa gömme şekli ile, ya da eğimli arazi nedeniyle oluşan yoğun dolgu nedeniyle gözlemlenememesi ile açıklanabilir.

Yapıların tek tek tanımlamaları bitirilmiş ve işlevlerinin saptanmasına çalışılmıştır. Yapıların tanımlanmasında ve rölövelerinin çıkarılmasında aşırı dolgu ve tahribat nedeniyle zorluklar yaşanmıştır. Tahribatın deprem ve ağaç nedeniyle olanı yanında daha büyük ölçüde olanı insan eliyle yapılandır. Ulaşılması zor ve gözden irak bir yer olması nedeniyle yapıların hemen hemen tamamında kaçak kazılar yapıldığı anlaşılmaktadır.

Tapınak olarak nitelendirdiğimiz bir yapıda kaçak kazıcıların çalışmaları sonucunda günyüzüne çıkan 5 (beş) adet yerel kireç taşından yapılmış en büyüğü 25 cm. olan kabartmalı parça Mnara yerleşiminin önemli bilimsel verileri olarak kayıt altına alınmış ve müzeye teslim edilmiştir.

Mnara yerleşiminde yapıların tamamının incelenmesi bu sezon tamamlanmıştır. Geçen sezon yapılan yoğun çalışmalar sonucu özellikle konutların planlarında genel bir karakteristiğin varlığından söz etmiştik. Yeni çalışmalarda bu tespitlerimize ters düşen yeni bulguya rastlanmamıştır.

Yapıların tamamı konut değildir, ticari agora, meclis binası gibi belirlenenler dışında yapıları konuttan ayıran özellikte olanlar da tespit edilmiştir. Bunlar, cephesinde çift girişi bulunanlar ile mimari dokusuyla konut olamayacak denli özenli işçiliğe sahip olanlardır.

Mnara yerleşiminde tespit ettiğimiz Likya Bölgesi antik dönem ticareti için önemli ve fazla bilinmeyen bir ölçü kontrol taşı 2009 sezonu sonunda önerimizle Bölge Koruma Kurulu'nun onayı ile Antalya Müzesine getirilmesi planlanmıştır. Kente rahat bir ulaşım yolunun bulunmaması, inişin çok dik ve tehlikeli eğimlerden oluşması nedeniyle herhangi bir riski göze almamak istemeyen ekibimiz özel şirket ve resmi kurumlara başvurarak, yerden malzeme alabilecek ekipmana sahip helikopter aramış fakat temin edememiştir. Bunun üzerine Antalya Müze Müdürlüğü birlikteliğinde yaptırılan özel aparatlarla, yaklaşık 150 kg. ağırlığındaki söz konusu eseri indirme girişiminde bulunulmuş fakat başarılı olunamamıştır. Risk taşıdığı için helikopter dışında başka bir şekilde taşınamayacağı anlaşılan bu eser ters çevrilerek yerinde bırakılmıştır.

Res. 4
Bir hayvan heykeli
parçası
Fig. 4
Fragment of an
animal statue

Res. 5
Bir heykel parçası
Fig. 5
Fragment of a statue

Exploration of all known buildings in Mnara was completed in this season. As a result of our extensive work in the previous campaign we had noted a common characteristic, particularly for houses. Our new survey yielded nothing contrary.

Not all buildings are houses; in addition to the commercial agora and the council chamber, buildings different from houses were also identified. These included buildings with double entrances on their façades and those with a workshop, making it almost a certainty were not houses.

At the end of 2009 season, a gauge stone for measurements was identified in Mnara, giving evidence of the little known but important ancient trade in Lycia. On our recommendation the Antalya Regional Board approved that the stone be removed to the Antalya Museum. As our team could not undertake any risks through extremely difficult terrain in land transportation of the block, we searched in the Antalya region for any private or public helicopter with lifting equipment. None could be found. Special apparatuses, custom-built by our team and the Antalya Museum Directorate, were not successful in accomplishing the removal of this 150-kilo piece. Therefore, it was turned upside down and left in its place.